

Поряд з успіхами у вітчизняних бізнес-інкубаторів існує ціла низка проблем, пов'язаних з відсутністю системного підходу до "інкубаторського руху": брак законодавчої бази, брак розуміння та підтримки на державному рівні, відсутність ефективної стратегії співпраці з регіональними органами управління в єдиних програмах із підтримки підприємництва, нестача ресурсів, в першу чергу фінансових та матеріальних тощо. Але безумовно, що в найближчому майбутньому збережеться тенденція до збільшення кількості бізнес-інкубаторів, до розвитку технопаркових зон, кооперації наукових закладів та промислових фірм, що дозволить активно залучати приватний капітал, комерціалізувати наукові дослідження, розвивати високотехнологічне виробництво.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Пааль М. Білоцерківський бізнес-інкубатор // Економічний часопис. – 2000. - №5. – С.21-24.
2. Шолохов В. Становление будущего (Бизнес-инкубаторы в мире и в Украине) // ММ. Деньги и технологии. – 2001. - №4. – С.22-27.
3. Современные инновационные структуры и коммерциализация науки / Мазур А.А., Маринский Г.С., Гагауз И.Б. и др.; Под редакцией А.Мазура. – Харьков: "Институт монокристаллов", 2000. – 256 с.

А.А.Вдовічен,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,

О.Г.Вдовічена,

Міжрегіональна академія управління персоналом,

м. Чернівці

ОБҐРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ПРІОРИТЕТІВ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ (НА ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ОСНОВІ)

У даній статті авторами розглядається розвиток територіальних пріоритетів Чернівецької області на інвестиційній основі. Проводиться аналіз соціально-економічних показників розвитку Буковини за 2000-2001 роки на основі статистичних матеріалів.

Development of the territorial priorities of Chernivtsi region on the investment basis is considered by the authors of this article. Social-economic indicators of Bucovinian Region development since 2000 till 2001 on the statistic materials basis are analyzed.

В умовах гострої економічної кризи важливого значення набуває пошук та залучення внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування для розвитку пріоритетних територій регіону.

Для вирішення цієї проблеми, перш за все, необхідно створити належні умови на основі істотних змін у політиці заохочення, захисту та ефективного використання інвестиційних ресурсів та проаналізувати стан територіальних потенцій Буковини.

За галузевою структурою виробництва область відноситься до категорії індустріально-аграрної. Провідними галузями промисловості залишаються харчова, легка, машинобудування та металообробки, електроенергетика та деревообробна промисловість. В машинобудуванні провідним виробництвом є виробництво нафтогазопереробного устаткування. У лісовій і деревообробній промисловості – виробництво пиломатеріалів, фанери, меблів; у промисловості будівельних матеріалів – виробництво цегли, толю, кераміки, залізобетонних конструкцій; у легкій промисловості – виробництво швейних і трикотажних виробів, бавовняних тканин; у харчовій промисловості – виробництво цукру, хлібобулочних виробів, спирту, олії, м'яса, молока, плодоовочевих консервів.

Аналіз економічних показників свідчить про те, що Чернівецька область є привабливим регіоном для вкладення іноземного капіталу. Значно покращилася інвестиційна привабливість регіону у 2000 р. За результатами досліджень інвестиційної привабливості регіонів України, проведеними Інститутом Реформ, у 1998 р. область займала 23-тє місце, у 1999 р. – 18-те, а в 1-ому півріччі 2000 р. вона піднялася на 11 місце. За рахунок підвищення рівня розвитку ринкової інфраструктури області вдалося досягнути таких значних успіхів. Позитивно вплинуло на рівень економічного розвитку регіону проведення економічного експерименту на підприємствах легкої та деревообробної промисловості, метою якого є створення умов для відновлення роботи промислових підприємств, їх технічного переоснащення, збільшення обсягів виробництва конкурентоспроможних товарів. За останні три роки в області спостерігається найкраща криміногенна ситуація і найменше здійснюється викидів шкідливих речовин у повітря.

Соціально-економічний розвиток краю за 2000 – 2001 роки свідчить, що процеси стабілізації промислового виробництва набули стійкого й незворотного характеру.

Так, промисловими підприємствами області за 2000 рік вироблено товарної продукції на суму 702,0 млн. грн., що на 11,4% більше, ніж за 1999 рік, у 2001 році даний показник збільшився до 706,9 млн. грн. (по підприємствах основного кола).

Перевищили обсяги виробництва у 2000 році підприємства чорної металургії – на 45,0%, машинобудування та металообробки – на 44,7%, легкої – на 20,4%, будівельних матеріалів – на 19,4%, деревообробної – на 10,2%, поліграфічної – на 7,7%, харчової – на 5,2%, хімічної та нафтохімічної – на 1,8%. Динаміка виробництва продукції промисловості за видами у 2001 році спостерігалася наступна: виробництво та розподіл електроенергії, газу та води – 15,9%; машинобудування – 12,1%; металургія та оброблення металу – 4,4%; виробництво інших неметалевих мінеральних виробів (будматеріалів, скловиробів) – 3,6%; хімічна та нафтохімічна

промисловість – 3,7%; целюлозно-паперова, поліграфічна промисловість, видавнича справа – 1,8%; виробництво деревини та виробів з деревини – 6,6%; легка промисловість – 9,4%; харчова промисловість та перероблення сільськогосподарських продуктів – 37,5%; видобування неенергетичних матеріалів – 0,5%.

За звітний період вироблено товарів народного споживання на 359,4 млн. грн., що на 9,2% більше, ніж за 1999 рік, у тому числі виробництво непродовольчих товарів зросло на 14,4%, продовольчих – на 7,8%.

Інноваційною діяльністю займалися 55 промислових підприємств області. З них 15 підприємств впроваджували нові технологічні процеси, а кожне четверте освоювало нові види продукції.

Всього за 2000 рік освоєно виробництво 696 нових видів продукції, що на 79,8% більше, ніж за 1999 рік, в тому числі 685 найменування нових видів продукції – товари народного споживання, з них 89,3% освоєно на підприємствах м. Чернівців.

За попередніми розрахунками, вартість валової продукції сільського господарства у порівняних цінах за 2000 рік по всіх категоріях господарств складала 1146,2 млн. грн., що на 14% більше обсягу 1999 року, а в 2001 році даний показник становив 1264,4 млн. грн., що тільки на 10% більше, ніж в 2000 році. В тому числі обсяг продукції тваринництва відповідно становив у 2000 р. 651,4 млн. грн., а в 2001 р. – 733,7 млн. грн., аналогічно рослинництва – 494,8 млн. грн. і 530,7 млн. грн.

Всіма категоріями господарств у 2000 році зібрано 325,9 тис. тонн зерна, що на 18,0 тис. тонн або на 5,9% більше рівня 1999 року. А в 2001 році дані показники відповідно становили 438,0 тис. тонн, що на 112,1 тис. тонн, або на 34,4% більше рівня 2000 року із середньою урожайністю 24,2 і 27,7 ц/га.

Валовий збір цукрових буряків по всіх категоріях господарств становить 321,6 тис. тонн, що на 6,6% більше 1999 року, середня урожайність 208,1 ц/га. В 2001 році 428,0 тис. тонн, що на 33% більше за 2000 рік, при середній урожайності 214,5 ц/га.

В усіх господарствах районів, порівняно з 1999 роком, збільшилося виробництво окремих видів тваринницької продукції, зокрема в 2000 році молока – на 0,9%, яєць – на 6,1%, відповідно в 2001 році – 4,5% і 4%. Виробництво м'яса в 2000 році залишалось на рівні 1999 року. В 2001 році виробництво м'яса склало 51,4 тис. тонн, що 5 тис. тонн менше за 2000 рік. Проте зберігається тенденція щодо нарощування виробництва тваринницької продукції у господарствах населення.

Забудовниками усіх форм власності у 2000 році введено в експлуатацію 116,3 тис. кв.м загальної площі житла, що на 6,8% більше, порівняно з 1999 роком, з них 80,5% – індивідуальними забудовниками. У 2001 році даний показник трохи зменшився за рахунок незавершеного будівництва і становив

110,3 тис.кв.м., з них 96,3 тис.кв.м. введено індивідуальними замовниками. Обсяг роздрібного товарообігу, включаючи громадське харчування, за 2000 рік становив 479,0 млн. грн., або на 31,2% більше, ніж за відповідний період минулого року. Простежується динаміка росту даного показника й у 2001 році, але, на жаль, не така інтенсивна, що складала 561,0 млн. грн. (17,2%).

За 2000 та 2001 роки підприємствами та організаціями області надано платних послуг населенню на 259604 тис.грн. і 290173 тис.грн., з яких оплачено відповідно 134371 тис.грн. і 148018 тис.грн. Порівняно з 1999 роком, обсяг оплачених послуг зріс на 3,4% у 2000 р., а в 2001 році ріст склав 10,5%.

Чернівецька область має сприятливі, з точки зору зовнішніх і внутрішніх можливостей, умови для створення та розвитку вільних економічних зон, міжнародних транспортних коридорів, зон безмитної торгівлі, консигнаційних складів.

Проведене опитування населення Буковини свідчить, що вони покладають певні надії щодо відновлення виробництва за рахунок створення вільних економічних зон у регіоні. На їх думку, ВЕЗ сприятимуть: створенню додаткових робочих місць – 64,6%; підвищенню рівня життя населення – 57,7%; зростанню рівня виробництва – 57,3%; залученню іноземних інвестицій – 43,3%; пільговому кредитуванню – 33%; пільговому оподаткуванню підприємств – 32,6%.

Використовуючи вигідне транспортно-географічне розташування, щільну мережу залізниць, автомобільних шляхів, трубопроводів, ліній електропередач, природнокліматичні умови, рекреаційно-туристичний потенціал та ресурсну забезпеченість, виробничий потенціал та наявні потужності, можна створити на Буковині локальні (вільні) економічні зони. Основні положення концепції створення транспортного потенціалу (пропускні автомобільні та залізничні пункти Порубне, Вадул-Сірет та Мамалига) полягають у наступному:

1. Чернівецька область знаходиться у надзвичайно важливому стратегічному місці, закриваючи виходи наземному транспорту між країнами Південної Європи, Близького Сходу, Азіатського континенту і СНД, Центральної й Північної Європи, Скандинавії, Балтії. Нині цей транспортний шлях використовується неефективно. Основні вантажопотоки забезпечуються морським транспортом навколо Європи з різницею часу надходження вантажу в 7 – 15 діб.

Транспортний коридор Балтія – Чорне море має декілька основних шляхів, що зв'язують порти Чорного моря з портами різних країн Балтики. У зв'язку з викладеним Чернівецьку область можна розглядати як кінцевий пункт одного з головних відгалужень від основного маршруту Балтійсько-Чорноморського транспортного коридору (БЧТК) і як ключовий пункт

одного з можливих його маршрутів – Констанца (Румунія) – Гданськ (Польща). Розвиток транспортного комплексу (з орієнтацією на обслуговування транзитних вантажопотоків) може стати пріоритетним напрямом економічного розвитку регіону.

2. Швидкий і ефективний розвиток транспортного терміналу неможливий без значних інвестицій, умови для яких у чинному правовому полі недостатньо надійні. Створення комплексу з приватним режимом оподаткування є вирішальним чинником, що забезпечить відповідні умови його розвитку.

3. Наявні перепускні пункти Порубне (автомобільні), Вадул-Сірет і Мамалига (залізничні) мають досить розвинуту інфраструктуру, пропускну здатність, але використовуються нераціонально. Система інформаційної мережі і (навіть на рівні регіонів і великих промислових центрів) на транспорті практично відсутня.

На залізничному транспорті дрібні відправлення майже перестали існувати. На автомобільному транспорті ринок в основному освоєний приватними компаніями, не пов'язаними між собою, робота яких організована значною мірою хаотично, але їх кількість досить велика, і вони охоплюють всі перевезення дрібнооптового товару.

Водночас пропускна здатність цих пунктів висока і при відповідній організації роботи може бути збільшена в 2–3 рази.

4. Вищевикладене дає підстави для створення в Чернівецькій області транспортного комплексу (терміналу) з режимом найбільшого сприяння інвестиційній діяльності, наближеним до умов точкової вільної економічної зони (ТВЕЗ).

Транспортний потенціал буде комплексом, розміщеним на визначеній території області, який складатиметься з взаємопов'язаних підрозділів, що забезпечуватимуть: транспортування й комплекс експедирування вантажів; перевалку вантажів, у тому числі між різними видами транспорту; митну обробку вантажів; складування вантажів, у тому числі: в режимі митного ліцензійного складу; нагромадження, розподіл, сортування, комплектування партій вантажів; діяльність товарної біржі або торгового дому (оптова та дрібнооптова торгівля, включаючи передпродажну підготовку – пакування, маркування, фасування тощо); виставки-продаж товарів та послуг; страхування вантажів; інформаційно-комунікаційні послуги; юридично-консультаційне обслуговування; сервісне обслуговування (автозаправки, автостоянки, станції технічного обслуговування, готелі, кафе, ресторани, медичне обслуговування, служби побуту тощо).

5. Створення в Чернівецькій області транспортного терміналу з режимом функціонування, наближеним до вільної економічної зони, сприятиме розвитку інфраструктури транспортних мереж, збереженню наявних й створенню нових робочих місць, отриманню значних надходжень

до державного й місцевого бюджетів, залученню інвесторів, розширенню різноманітних сфер бізнесу.

Один з варіантів створення буковинського рекреаційно-туристичного комплексу (райони Путильський, Вижицький, Сторожинецький з базою готелю “Черемош”), адекватного спеціальній економічній зоні, зводиться до наступного:

1. Рекреаційно-туристичний потенціал зазначених територій визначається наявністю потужних природнокліматичних ресурсів. За видами їх можна поділити на кліматичні, ландшафтні, фауністичні, мінералогічні та культурно-історичні. Функціонально вони забезпечують лікування, відпочинок, пізнання природи і культурно-історичних явищ. Таким чином, даний регіон можна характеризувати як напівпрофільний пізнавально-оздоровчого відпочинку і бальнеологічного лікування. Це значною мірою визначає соціально-економічний профіль як на сучасному етапі, так і в перспективі.

2. На території області налічується 55 закладів туризму й рекреації (70% – рекреаційні і 30% – туристичні установи), місткість яких досягає близько 8,2 тис. місць. Усі установи лікування, масового відпочинку та туризму здійснюють курортно-рекреаційне обслуговування як місцевих жителів, так і приїжджих з інших областей та з-за кордону. Однак наявна матеріально-технічна база установ туризму й рекреації не задовольняє вимог часу, внаслідок чого основні економічні показники їх функціонування суттєво погіршились.

3. Важливе місце у формуванні рекреаційних потоків і перевезенні рекреантів всередині туристично-рекреаційного комплексу (ТРК) займає транспорт. Розвинута транспортна інфраструктура області створює реальні передумови для формування та функціонування рекреаційного комплексу. При збільшенні обсягів вантажо-пасажирських перевезень усі види транспорту мають достатній резерв для підвищення пропускнуої здатності.

4. Соціальна інфраструктура регіону та рівень її розвитку відіграють важливу роль у функціонуванні індустрії відпочинку й лікування. Це насамперед стосується таких галузей, як торгівля, громадське харчування, побутове обслуговування, охорона здоров'я, а також житлово-комунальне та готельне господарство. Однак за рівнем їхнього розвитку область значно відстає від промислово розвинутих регіонів країни, і зведений узагальнюючий показник стану соціальної інфраструктури області відносно нормативних параметрів становить тільки 39,9%.

5. До чинників, що стримують розвиток ТРК, включаючи мотивацію до інвестування, оновлення та розширення мережі ТРК, слід віднести: нестабільність податкового законодавства, нерациональну систему оподаткування, необґрунтовано велику кількість податків та інших обов'язкових платежів, багаторазове (у ряді випадків) обкладення однієї

бази оподаткуванням та подвійне оподаткування, відсутність пільг, які повинні стимулювати створення нових суб'єктів господарювання та розвиток пріоритетних галузей.

6. Створення на територіях зазначених районів ТРК сприятиме розширенню місцевого ринку сільськогосподарських продуктів, поглибленню спеціалізації агропромислових підприємств, дасть певний імпульс розвитку легкої промисловості (включаючи народні промисли), промисловості будівельних матеріалів, засобів комунікацій, середнього та малого бізнесу, створенню нових робочих місць.

Виходячи з намірів України стати членом Європейського Союзу та для відпрацювання системних завдань державної регіональної політики і субрегіональної європейської інтеграції, на основі Чернівецької області розроблено пілотний проект Програми Єврорегіон "Верхній Прут", учасниками якої визначені Україна, Молдова і Румунія. Другий етап Концепції державної регіональної політики відносно розвитку міжнародного міжрегіонального економічного співробітництва та удосконалення відповідної нормативно-правової бази передбачає створення економічних і нормативно-правових умов для реалізації основних принципів стабільного та збалансованого розвитку регіонів, формування економічних умов приєднання України до положень регіональної політики в межах ЄС. Тому Проект ґрунтується на існуючих напрацюваннях, перспективах й пріоритетах, які вже сформульовані або розробляються у процесі формування й функціонування Єврорегіону "Верхній Прут", а також на досвіді субрегіонального партнерства Чернівецької області і Єврорегіону з адміністративно-територіальними одиницями ЄС.

Цій основні структурні підрозділи Проекту відповідають головним завданням Програми інтеграції України в Європейський Союз і перспективним напрямам субрегіонального співробітництва, які найбільшою мірою стосуються:

- пріоритетів, що представляють загальний інтерес членів Єврорегіону "Верхній Прут" для забезпечення стабільного (самовідтворювального) соціального розвитку в транскордонному регіоні і техногенно-екологічної безпеки та ресурсоенергокористування;

- можливостей відпрацювання на основі Чернівецької області тих елементів державної регіональної політики в Україні, які реалізують принципи субсидіарності державних, регіональних і місцевих органів управління.

Водночас розвиток Проекту по "вертикалі" передбачає і "горизонтальну" ув'язку цих паралельних напрямів між собою:

- шляхом наближення нормативно-правових умов прикордонного співробітництва, виходячи з чинних законодавств України, Молдови та Румунії; таке співробітництво може поєднуватись загальною

експериментальною гармонізацією елементів нормативно-правової бази трьох країн з директивами і стандартами ЄС;

- через залучення субрегіональних структур з боку ЄС і до процесу "постановки завдань" як офіційних партнерів Єврорегіону, і до безпосереднього співробітництва з конкретних проектів;

- за допомогою проектів, які підтримуються впливовими макрорегіональними й міжнародними структурами ISPA, НАТО, ООН, МБРР, ЄБРР, ЄФРР.

Виходячи з існуючої практики Європейського фонду регіонального розвитку й програми ISPA, європейська допомога (в розмірі до 85% загальних витрат) надається як додаток до власних асигнувань, а не замість них.

Програму передбачається здійснювати таким чином: ґрунтуючись на окремих проектах і завданнях, які вже фінансуються за рахунок бюджетних, місцевих, міжнародних та інших джерел, всі наступні етапи реалізації Програми передбачають послідовне "включення" державної і місцевої нормативно-правової і фінансової підтримки з одночасним залученням механізмів здійснення технічної допомоги та інших джерел засобів, виходячи з особливостей окремих проектів та їх відповідності вимогам міжнародних програм і фондів.

Структура Програми Єврорегіону "Верхній Прут" передбачає розвиток транспортно-комунікаційної інфраструктури на рівні трансєвропейських коридорів, розвиток енергетичної інфраструктури на рівнях взаємодії державних мереж і локалізованих джерел енергії, удосконалення водокористування і водоканалізаційних систем, лісокористування і розвитку лісової та деревообробної промисловості, агропромислового комплексу й легкої промисловості, розвиток транскордонної торгівлі на місцевому рівні та збільшення транзитної торговельної діяльності, розвиток сучасних видів і форм транскордонного туризму, сприяння малому і середньому підприємству, розвиток соціальної сфери, послідовне забезпечення стабільного регіонального розвитку шляхом раціоналізації ресурсокористування та застосування сучасних інструментів техногенно-екологічної безпеки, фінансове забезпечення програми й створення інфраструктури фінансування регіональних і транскордонних проектів.

Таким чином, аналіз чинників, які визначають поділ держави (історико-ментальний, соціально-економічний, географічний, політичний) і реалізації потенційних можливостей регіону дозволяє стверджувати, що Чернівецька область має всі підстави для того, щоб стати одним з повноправних самозабезпечуючих регіонів України з відповідними, більш повноважними правами (обов'язками) регіональної влади.

Протягом 2000 та 2001 років спостерігалась позитивна тенденція до росту в сфері зовнішньоекономічної діяльності. Загальний стан

зовнішньоекономічних зв'язків області за цей період характеризується наступними показниками: обсяг зовнішньоторговельного обороту склав 94,5 млн. дол. і 103,7 млн. дол. США. При цьому зберігається тенденція перевищення експорту над імпортом у підприємств та організацій. У 2000 році було експортовано товарів та послуг на 59,5 млн. дол., а імпортовано – на 35,0 млн. дол., а в 2001 році ці показники склали 62,6 і 41,1 млн. дол. Показники зовнішньоторговельного обороту, експорту та імпорту вищі рівня 1999 року відповідно на 19,9; 29,0; 7,1 відсотка. Відносно 2000 року дані показники становили: 9,7; 5,2; 17,4%. Склалося позитивне сальдо торгового балансу у сумі 24,5 млн. дол. (2000 рік) та 21,5 млн. дол. (2001 рік).

Зберігається тенденція росту кількості об'єктів ЄДРПОУ (єдиний державний реєстр підприємств та організацій України) в області: на 1 січня 2000-2002 рр. було зареєстровано – 10679, 11380, 11754 підприємств та організацій. Структура об'єктів ЄДРПОУ за основними видами економічної діяльності у 2001 році була представлена наступним розподілом: с/г-во, мисливство та лісове господарство - 11,0%; промисловість - 13,2%; будівництво - 4,5%; операції з нерухомістю - 7,9%; оптова та роздрібна торгівля (включаючи торгівлю транспортними засобами та послуги з їх ремонту) – 20,1%; колективні, громадські та особисті послуги - 13,9% та інші види економічної діяльності - 29,4%.

Чернівецька область належить до регіонів з високим рівнем попиту на іноземні інвестиції. Загальний обсяг необхідних іноземних інвестицій, за підрахунками спеціалістів, становить понад 1,0 млрд. дол. США. Практично необхідні значні обсяги інвестицій для розвитку усіх галузей господарського комплексу.

Проте, незважаючи на вигідне геополітичне розташування, значні природні ресурси, наявність кваліфікованих робітничих кадрів, досягнення у наукових дослідженнях, обсяги іноземних інвестицій, котрі надходять в економіку щорічно, порівняно з іншими областями України та нашими потребами є значно нижчими. Головною причиною є неадекватне інвестиційне регулювання. Всім інвесторам без винятку надано рівні права, незалежно від того, який сектор економіки вони інвестують, який розмір цих інвестицій, яке їх походження. Економічне законодавство України не надає будь-яких стимулів для інвестування у ключові сектори економіки. Не приділяється увага тим інвестиціям, які передовсім спрямовані на виробництво товарів, що заміщують імпорт, а також орієнтовані на експорт.

Аналіз динаміки прямих іноземних інвестицій за роками, структурам, географічним походженням та використанням дозволили виявити такі тенденції. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) почали інтенсивно вкладатись у вітчизняну економіку лише з 1995 р. Станом на 1.01.1996 року в область надійшло 4,15 млн.дол. США. Протягом наступних трьох років процес вкладення її в економіку області мав позитивну динаміку – їх обсяги

зростали з року-в-рік. Так, станом на 1.01.1997 р. обсяг ПІІ, вкладених у статутні фонди підприємств, склав 5,8 млн.дол. США, на 1.01.1998 р. та 1999 р.р. – відповідно 9,2 і 10,5 млн.дол. США. Після прийняття Закону України від 3.04.1997 р. № 168/97 – ВР «Про податок на додану вартість» та світової фінансової кризи 1998 р. обсяги надходження іноземних інвестицій в область, як і по Україні в цілому, спочатку дещо скоротилися (станом на 1.01.2000 р. – 8,2млн.дол.), але вже у 2000 р. ситуація поліпшилася. Станом на 1.01.2001р. обсяги ПІІ становили 8,9млн.дол., у порівнянні з відповідним періодом 2000 р. вони збільшилися на 0,7млн.дол.

Показник збільшення капіталу нерезидента в економіку області у 2000 р. склав 1,5млн.дол. США, у порівнянні з 1999 р. даний показник підвищився у 2,2 рази. У першому півріччі 2001 р. збільшення капіталу нерезидента становило 1,0 млн.дол., відбулося зростання у порівнянні з відповідним періодом минулого року в 1,7 рази. Станом на 1.07.2001р. загальний обсяг ПІІ в економіку області становив 9,15 млн.дол. США. Найбільш поширеною формою інвестування є внески у формі рухомого та нерухомого майна. Друге місце посідають грошові внески. Зокрема, у 2000 р. процес інвестування в область мав такий вигляд: внески рухомого та нерухомого майна – 59,2%, грошові внески – 40,8%. У першому півріччі 2001 р. цей процес набув іншого вигляду: питома вага внесків рухомого та нерухомого майна склала 32,1%, а грошових внесків – 67,9%. Прямі іноземні інвестиції вкладено у 72 підприємства різних форм власності. Відносно краще іноземні інвестори вкладають кошти у створення спільних підприємств. Станом на 1.07.2001 р. у 42 СП вкладено інвестицій вартістю 4,2 млн.дол. США. При цьому середній обсяг ПІІ, що припадає на одне підприємство, дорівнює майже 100 тис.дол. у т.ч. у промисловості – 86,1 тис.дол. (зокрема у легкій – 256,6 тис.дол.), у підприємства побутового обслуговування населення – 324,8 тис.дол.

В області зареєстровано понад 200 спільних підприємств (СП). Як і раніше, основними сферами діяльності СП є виробництво товарів народного споживання, зовнішньоекономічна діяльність, торгівля та надання послуг. Спільні підприємства випускають швейні вироби, меблі, пиломатеріали, заготовки букові та дубові, кріпильні вироби, мінеральну воду тощо.

Переважна більшість спільних підприємств знаходиться в м. Чернівцях (69,2% від загальної кількості підприємств з іноземними інвестиціями та 80,8% від обсягу виробленої продукції), по одному підприємству у Вижницькому, Глибоцькому, Кіцманському та Сторожинецькому районах.

За 2000 рік спільними підприємствами було вироблено швейних виробів на 8,4млн.грн., пиломатеріалів – 3,9 тис.м³, кріпильних виробів – 6,5 тонн, нерудних матеріалів – 72,6 тис.м³, безалкогольних напоїв – 6 тис.дал., мінеральної води – 118 тис.дал. та інші вироби. Випуск майже всіх видів продукції, що виробляються спільними підприємствами, був

збільшений.

У зовнішніх зв'язках спільні підприємства надають перевагу країнам «далекого зарубіжжя». На ці країни припадає більше 80% їхнього експорту та більше 90% імпорту товарів. Найбільший обсяг зовнішньоторговельного обороту СП припадає на Італію – 46,8%, Німеччину – 8,2%, Чеську Республіку – 6,5%, Японію – 5,3%, Російську Федерацію, Молдову та Словаччину – по 4%.

Товарна структура експорту СП стабільна. На товари групи текстилю та текстильних виробів припадає приблизно 40%, на деревину та вироби з неї – більше 35% загального обсягу їх експорту. В структурі імпорту товарів переважаючими є товари групи текстилю та текстильних виробів, продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості, зокрема фармацевтичні продукти.

Визначився ряд пріоритетних галузей, у які іноземні інвестори найбільш охоче вкладають свої кошти. Так, станом на 1.07.2001 р. найпривабливішими для них є: деревообробна промисловість (1,9 млн.дол., або 21% до загального обсягу), виробничі види побутового обслуговування населення (1,9 млн.дол., або 20,4%), легка промисловість (1,0 млн.дол., або 11,1%), харчова (0,8 млн.дол., або 8,8%), загальна комерційна діяльність із забезпечення функціонування ринку (0,6 млн.дол., або 6,8%), операції з нерухомим майном (0,6 млн.дол., або 6,7%). Певний інтерес в інвесторів викликають також транспорт і зв'язок (0,5 млн.дол., або 5,6%), торгівля і громадське харчування (0,5 млн.дол., або 5,3%).

За 2000 р. в розвиток економіки області внесено прямих іноземних інвестицій на суму 1,5 млн. дол., що в 2,2 рази більше, ніж у відповідному періоді минулого року. Найбільша частка іноземних інвестицій (97,6%) надходить в область з країн далекого зарубіжжя. Решта (2,4%) – залучаються в економіку області з країн СНД та Балтії. А саме: у 2000 році інвестиції надійшли з Греції, Італії, Ізраїлю, Македонії, Німеччини, Польщі, Туреччини, Чехії, Угорщини, США, Сан-Марино. З початку інвестування найбільші обсяги внесені нерезидентами Італії (2,3 млн. дол., або 25,5% до загального обсягу), Великобританії (1,6 млн. дол. або 17,7%), Німеччини (1,2 млн.дол. – 12%), Кіпру (0,9 млн.дол., або 9,6%), Ізраїлю (0,6 млн. дол., або 7,0%), США (0,6 млн.дол., або 7,0%) Чеська Республіка (0,4 млн.дол., або 4,4%). Іноземні інвестиції вкладено у 89 підприємства області, у т.ч. 63 – спільні, з яких 21 випускає продукцію. За кількістю проінвестованих СП наша область займає 23 місце по Україні. Загальний обсяг інвестицій, що надійшов із 29 країн світу, становить лише 8,9 млн. дол. США. Чернівецька область за даним показником знаходиться на останньому місці серед областей України після Хмельницької (14,91 млн. дол.), Вінницької (20,23), Тернопільської (20,69 млн. дол.). Якщо в цілому по Україні на душу населення припадає іноземних інвестицій у сумі 75,1 дол. США, то в цілому

по області - лише 8,8 дол.

Інвестиції поступають в основному до статутних фондів деревообробних підприємств та підприємств, які займаються торгово-посередницькою діяльністю, проте область зацікавлена у вкладенні іноземного капіталу у вигляді прогресивних технологій, «ноу-хау», обладнання у підприємства, які випускають або планують випускати продукцію. Нам потрібні інвестиції для розвитку всіх галузей економіки області, а особливо тих, які б сприяли розвитку експортної бази, підвищенню технічного та технологічного рівня виробів, організації імпортозамінних виробництв. Першочергового вкладення інвестицій потребують підприємства енергетики, колишнього військово-промислового комплексу для перепрофілювання їх на виробництво нових конкурентноздатних видів продукції, агропромислового комплексу, туристичної та лікувально-оздоровчої сфери.

В області створена Координаційна рада з питань інвестиційної діяльності (яка проводить організаційні заходи по залученню інвестицій в розвиток економіки області), розроблена та затверджена "Програма залучення іноземних інвестицій в розвиток економіки області на 2001-2002 рр". (табл. 1).

Отже, основними передумовами для розвитку територіальних пріоритетів Буковини на інвестиційній основі є наступні:

- вигідне географічне положення в поєднанні з багатою природно-ресурсною базою;
- потенційна інвестиційна привабливість багатьох підприємств області;
- значна кількість підприємств, оснащених сучасним обладнанням і технологіями, на яких можливе швидке впровадження виробництва імпортозамінної і конкурентоспроможної продукції без докорінної перебудови виробництва;
- наявність кваліфікованих кадрів виробничого потенціалу;
- зростаючий попит підприємств області на новітні технології і обладнання;
- необхідність ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів, альтернативних джерел енергопостачання та розвитку малої енергетики;
- завдання зменшення некритичного імпорту товарів в область і т.п.

Розвиток територіальних пріоритетів регіону із залученням інвестицій дозволить справити значний позитивний вплив на загальну економічну ситуацію. Серед основних макроефектів, що будуть досягнуті, необхідно відзначити: пільгове інвестування перспективних виробничих проектів, загальне поживлення діяльності виробничих, комерційних структур та бюджетних організацій, збільшення рівня споживання населення.

Таблиця 1

Програма залучення іноземних інвестицій в розвиток економіки області на 2001-2002 рр.

№ п/п	Основні напрями реалізації регіональної програми інвестиційної діяльності	Фінансування (тис. дол.)	Інвестиційні продукти
I. Впровадження агропродтехнологій та виробництва, збереження та переробки сільськогосподарської продукції			
1.	Технічне оснащення виробництва (ВАТ "Чернівецька маслосирова")	300,0	Сир плавлений, морозиво, кефір, сметана, ряжанка, кисломолочний сир, молоко пастеризоване
2.	Організація виробництва вин (ВАТ "Роси Буковини")	1 000,0	Вино тилоу "Катіарі"
3.	Організація виробництва води для дитячого харчування з добуванням іонами Йоду (ВАТ "Роси Буковини")	500,0	Мінеральна вода з іонами Йоду
4.	Пошук дистрибуторських компаній для торгівлі високоякісними напоями на території України та її межани (ВАТ "Роси Буковини")	1 000,0	Збільшення обсягів реалізації напоїв
5.	Організація виробництва сухих хлібопекарських дріжджів (КП "Чернівецький дріжджовод")	300,0	Хлібопекарські дріжджі
6.	Організація виробництва м'ясних консервів в бланшаних банках (ВАТ "Чернівецький агропродсервіс")	400,0	М'яси, м'ясо-рослинні консерви
7.	Реконструкція приміщення ковбасного цеху під цех для виробництва м'ясних консервів (ВАТ "Чернівецький старий м'ясокомбінат")	100,0	М'яси консерви
8.	Організація спільного виробництва по переробці пшукру з цукрового буряку та сирицю (ВАТ "Чернівецький цукровий завод")	15,0	Цукор-пісок з буряку, цукор-пісок з сирицю
9.	Виробництво ковбасних виробів (Вижицька ОВФ "Смерічка")	15,0	Ковбасні вироби
10.	Оновлення виробничого обладнання та розширення асортименту продукції (ВАТ "Вижицький маслозавод")	100,0	Молочні вироби
11.	Організація цеху горілчанних виробів проектною потужністю 1,0 млн. дал (Карачівський спиртзавод Глибоцького району)	1 000,0	Лікero-горілчані вироби
12.	Виробництво безалкогольних напоїв (КП "Валя-Кузьминецьке" Глибоцького району)	100,0	Безалкогольні напої
13.	Реконструкція пташників (ОАСО "Птахофабрика "Зоря" Глибоцького району)	2 000,0	Курячі харчові яйця
14.	Організація виробництва харчових продуктів (ЗАТ "Кіцманська харчосмакова фабрика")	140,0	Харчові продукти (хліба, сухофрукти тощо)
15.	Організація виробництва по вирощуванню циплят-бройлерів (КП "Птахофабрика Мамайівська" с. Мамайівці, Кіцманського району)	1 413,0	Циплят-бройлера
16.	Відновлення виробництва плодоовочевих консервів та сушки с/г сировини ("Ошихлібський консервний завод" с. Ошихліби Кіцманського р-ну)	50,0	Плодоовочеві консерви, сухо овочі, м'ясні консерви
17.	Виробництво лікero-горілчанних виробів та безалкогольних напоїв ("Лужанський експериментальний завод", смт. Лужани Кіцманського району)	500,0	Спирт, ВКД
18.	Встановлення обладнання по фасуванню сметани в стаканчики, молока та кефіру - у поліетиленові пакети (ВАТ "Кельменецький маслозавод")	150,0	Молочні вироби
19.	Будівництво цеху по виробництві декстринного клею для харчової промисловості (ВАТ "Кельменецький цукровий завод")	159,1	Продукти переробки цукрового буряку (декстринний клей)
20.	Придбання техніки для вирощування та переробки оочів та ягід (фермерське господарство "Вікторія" Кельменецького району)	50,0	Продукти переробки оочів та ягід
21.	Організація міні-спиртзаводу (ВАТ "Зарожанський цукровий завод" Хотинського району)	100,0	Лікero-горілчані вироби
22.	Виробництво томатних консервів (Владичинський консервний завод Хотинського району)	1 000,0	Томатні консерви
23.	Організація переробки сільськогосподарської на виробничих площях філіалу в м. Новодністровськ (ВАТ "Індустріальний парк "Кварц")	500,0	Консервовані овочі та фрукти, соки та мінеральна вода

№ п/п	Основні напрями реалізації регіональної програми інвестиційної діяльності	Фінансування (тис. дол.)	Інвестиційні продукти
II. Впровадження енерго-, ресурсозберігаючих та інформаційних технологій			
24.	Розробка, виробництво та освоєння енергозберігаючих пристроїв та пристроїв (ВАТ "Транвоін")	22 000,0	Енергозберігаючі лампи та колби
25.	Організація виробництва та реалізації газобалонної апаратури для вантажного та легкового транспорту по перебуванню населення з безпечною палива на скраплений і стиснутий газ (Державне підприємство "Чернівецьгазпал")	85,0	Комплекти газобалонної апаратури для перевезу роботи вантажного та легкового транспорту з безпечною палива на скраплений або стиснутий газ
26.	Системне інформаційно-аналітичне енергозберігаючі програм по покращенню здоров'я населення на території його проживання (Центр системних досліджень здоров'я населення Буковинської державної медичної академії)	147,0	Покращення здоров'я населення
27.	Організація виробництва фото чутливих діелектричних матеріалів безвідходної енерго- і ресурсозберігаючої технології незалежних пласт (Чернівецький Національний держуніверситет)	4 500,0	Фоточутливі діелектричні матеріали
28.	Реконструкція бавонопрядильної фабрики з імпорту чи модернізацію (ЗАТ "Восход")	1 000,0	Випуск за новими технологіями сучасних ниток виробу легкої промисловості
29.	Організація виробництва мікроелектростанцій ВУ-220 потужністю 220 кВт ("Чернівецький радіотехнічний завод")	2500,0	Вирізняелектростанція
30.	Реконструкція заводу ДСП ("Берегинецький лісокомбінат")	500,0	Випуск за новими технологіями меблів та безвідходна переробка деревини
31.	Придбання обладнання по стійкій переробці деревини (ТОВ агрофірма "Прогрес", Вижицький р-н, с. Явцеди)	50,0	Безвідходна переробка деревини за новими технологіями
32.	Впровадження нової безвідходної технології виробництва сухих стружених обрізних пиломатеріалів та заготовок хвойних порід (Державне підприємство підприємство м. Сторожинець)	1 000,0	Глибока і повна переробка хвойної деревини з випуск високоякісних конкурентної продукції на локальному ринку
33.	Реконструкція об'єкту (переселення з імпорту палива на природний газ) (ВАТ "Косирівський комбінат будматеріалів", смт. Косирівки Ізяславського району.)	70,0	Перехід на енергозберігаюче виробництво палива та гірст будівельного
34.	Відновлення джерела енергії (ВАТ "Індустріальний парк "Кварц")	5 000,0	NT-01 акумулатори нового покоління

№ п/п	Основні напрями реалізації регіональної програми інвестиційної діяльності	Фінансування (тис. дол.)	Інвестиційна продукція
III. Виробництво нових матеріалів, речовин та виробів з високоякісними властивостями			
35.	Завершення будівництва Дністровської ГАЕС (ДІАЕК "Дністрогідроенерго")	480 000,0	Виробництво дешевої електроенергії
36.	Виробництво приймальних електронно-променевих трубок (КЕПТ (ВАТ "Гравітон")	20 000,0	Кінескопи для малогабаритних телевізорів
37.	Технокераміка ("Індустріальний парк "Кварц")	8300,0	Сенсорні датчики, системи індивідуального опалення приміщень
38.	Фотоелектроніка ("Індустріальний парк "Кварц")	3000,0	Напівпровідникові фотоприймачі нового покоління на основі неенергомістких матеріалів, фотодіоди, фоторезистори
39.	Створення виробництва активованих адсорбентів для очищення олії, тваринних жирів, парафіну (Західна регіональна асоціація "Екобіотек", м. Неводнітроськ	700,0	Високоякісні природні активовані адсорбенти (імпортуються зараз з Англії, Словаччини, Туреччини, США)
40.	Організація виробництва алмазних, поліефірних, поліуретанових та водорозчинних видів лакофарбової продукції (АТЗТ "Чернівецької хімічний завод")	1 250,0	Нові види лакофарбової продукції
41.	Придбання нового обладнання і освоєння сучасних технологій пошиву швейних виробів, створення СП (АТЗТ "Чернівецька фабрика "Імдж")	200,0	Нові види одягу
42.	Організація виробництва по шовшу товарів з дьязнової тканини, а також спедоагу (ВКФ "Візерунок" ЛПД")	300,0	Нові види одягу
43.	Технічна та технологічна реконструкція швейного виробництва (ВАТ "Аріка")	200,0	Нові види трикотажної продукції
44.	Організація виробництва шкіряного взуття (Чернівецька ВКФ "Акцент ЛПД")	2 000,0	Нові види взуття
45.	Технічне переоснащення виробництва трикотажних і рукавичних виробів (ВАТ "Надія")	459,745	Нові види трикотажних і рукавичних виробів
46.	Освоєння сучасних технологій виробництва конкурентоспроможливих панчішно-шкарпеткових виробів на новому обладнанні передових європейських фірм (ЗАТ виробничо-торгівельна фірма "Мальва")	1 000,0	Нові види панчішно-шкарпеткових виробів
47.	Розширення експорту продукції за рахунок виготовлення меблів і виробів з натуральної сировини (ТОВ виробничо-комерційна фірма "Чернівецький меблевий комбінат")	200,0	Нові види меблів з натуральної сировини
48.	Організація виробництва клеєвих щитів з хвойних і інших порід натурального дерева (ВКФ "Чернівецький деревообробний комбінат")	2 700,0	Клеєні щити з натурального дерева
49.	Виробництво меблів з мерлону. Реконструкція приміщень під Торговий центр (Чернівецьке АТЗТ "Імпульс")	300,0	Меблі з мерлону Торговий центр
50.	Виготовлення деревинного борошна (ВАТ "Берегометський лісокомбінат")	753,7	Деревинне борошно
51.	Заготовка та переробка деревини (ВАТ "Вишняцький міжрайагропостачсервіс")	20,0	Пиломатеріали
52.	Первинна переробка лісопродукції (ВАТ "Вишняцьке РПТ")	50,0	Пиломатеріали
53.	Організація міжнародних перевезень (ВАТ "Вишняцьке РПТ")	62,0	Розширення та покращання послуг по автомобільному перевезенню вантажів
54.	Виробництво виробів з пластмаси (ВАТ "Вишняцьке РПТ")	15,0	Нові види виробів з пластмаси
55.	Покращання роботи підприємства по обслуговуванню с/г підприємств, придбання нової техніки (ВАТ "Вишняцький райагрохім")	100,0	Нові види послуг
56.	Придбання мікроавтобусів, вантажних автомобілів для здійснення міжнародних перевезень пасажирів та вантажів (ВАТ "Вишняцьке АТП-17737")	200,0	Розширення та покращання послуг по перевезенню
57.	Виробництво карбиду кальцію (ВАТ "Костриківський комбінат будматеріалів")	60,0	Карбід кальцію
58.	Відновлення виробництва банок металевих (Лужанське колективне підприємство завод "Металіст")	50,0	Банки металеві для лакофарбових виробів
59.	Виробництво елементів Європіддони з низькоякісної деревини (ЗАТ "Путьський лісокомбінат")	166,0	Європіддони
60.	Придбання обладнання для реконструкції і переоснащення паркетного цеху (ВАТ "Неполюківський деревообробний комбінат")	46,3	Якісний, екологічно чистий паркет
61.	Переробка деревини і лісоматеріалів (ВАТ "Вашківська художньо-сувенірна фабрика")	20,0	Вироби з дерева, художньо-сувенірна виробів

№ п/п	Основні напрями реалізації регіональної програми інвестиційної діяльності	Фінансування (тис. дол.)	Інвестиційна продукція
IV. Інші інвестиційні проекти, що мають важливе значення для економіки України та її регіонів			
62.	Реконструкція та переоснащення наявних галузевих підрозділів (Готель "Черемош", м. Чернівці)	2 500,0	Послуги для туристів
63.	Будівництво комплексу дорожнього сервісу (МП ПВКФ "КоТор", м. Чернівці)	250,0	Послуги мотелю, автостоянки, ресторану, бензо-газозаправки
64.	Будівництво придорожного комплексу з АЗС (МП П "Інавто", м. Чернівці)	1600,0	Послуги придорожного комплексу та АЗС
65.	Карбідний завод (Селянська спілка "1 Травня" Хотинський район, с. Пригородок)	650,0	Якісний карбід
66.	Організація Карпатського санаторно-курортного і туристичного комплексу на базі цілющих джерел Бруснянського родовища (Обласна лікарня відновлювального - лікування, с. Брусня, Кіцманського району)	3 000,0	Санаторно-курортний і туристичний комплекс

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Регіональна програма залучення інвестицій у розвиток економіки Чернівецької області на 2001-2002 р.р., №406-р.
2. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2000 рік. – Чернівці, 2001. – 415с.
3. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2001 рік. – Чернівці, 2002. – 440с.
4. Шилепницький І., Школа І. Пріоритетні напрями розвитку Буковини як прикордонного регіону // Управління сучасним містом.- 2001.- №10-12 (4). – С. 27-32.

Є.В.Тодоріко,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м.Чернівці

ЗНАЧЕННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

В умовах ринкової економіки безробіття є об'єктивним явищем, однак звільнення надлишків робочої сили на виробництві повинно бути вибіркоким з урахуванням комплексу соціально-економічних проблем конкретного регіону. Такий підхід вносить невизначеність в економічне обґрунтування соціальної допомоги для досягнення гарантованого державного рівня життєзабезпечення.

Under conditions of market economy the unemployment is the objective phenomenon, however the liberation of surpluses of productive work force should be selective considering the complex of social economic problems of a certain region. Such approach determines the economic substantiation of the social aid for reaching the guaranteed state standart of living.

З розвитком ринкових відносин і становленням системи соціального партнерства змінився механізм функціонування ринку праці. Однією з особливостей ринку в сучасних умовах є те, що він вийшов за межі процесу обміну робочої сили, пронизуючи фази виробництва, розподілу та використання специфічного товару.

Стан зайнятості є дійсним і досить показовим індикатором не тільки загального рівня економічного розвитку, але й ефективності діючої економічної політики. Рівень зайнятості, відповідно й безробіття, показує